

BIBLIOGRAFIE

1. *Curriculum Național. Învățământ primar*. Chișinău, 2018.
2. *Curriculum la disciplina Educație muzicală clasele V-VIII* (aprobat prin ordinal MECC nr. 906 din 17 iulie 2019). Chișinău, 2019.
3. ТЕРЛОВ, В. *Психология aptitudinilor muzicale*. București, 1961.
4. VACARCIUC, M. *Didactica educației muzicale*. Chișinău: Garomont-Studio, 2015.
5. АСАФБЕВ, Б. В. *Музыкальная форма как процесс*. Ленинград: Музыка, 1971.
6. МЕДУШЕВСКИЙ В. *Интонационная форма музыки*. Москва: Композитор, 1993.
7. РЫБКИНА Т. В. *Музыкальное восприятие: пластические образы ритмо-интонации в свете учения Б. Асафьева*. (Диссертации на соискание ученой степени кандидата искусствоведения). Магнитогорск, 2004.

ASPECTE ALE PROIECTĂRII ȘI IMPLIMENTĂRII ACTIVITĂȚILOR EXTRACURRICULARE AFERENTE DISCIPLINELOR EDUCAȚIE PLASTICĂ ȘI EDUCAȚIE TEHNOLOGICĂ ÎN CICLUL PRIMAR

Moldovean Tatiana, gr. did. II
Centrul de Creație Tehnică, DGETS, sec. Buiucani, Chișinău
Vitcovschii Ala, dr., conf. univ,
UPS „Ion Creangă” din Chișinău

CZU: 373.3.036:741+37.035.3

Abstract

The complexity of the educational process the multitude of finalities that targets on them, but also the diversity of students' interests and needs, requires the use of a wide range of instructive-educational activities in order to comprehensively develop of the personality. In the 21st century, the development of the concepts of formal and non-formal education has allowed the recognition of the equivalent status of school and extracurricular educational activity with that of formal education from the perspective of equal contribution to the child's personality development and social integration. The extracurricular activities related to the disciplines of plastic education and technological education in the primary cycle, carried out in the student's free time do not change a system of values, contradict the curricular education, but complete it, making it more attractive and effective for students.

Key-words: extracurricular activities, planning, implementation, teaching strategies, extracurricular educational activity, plastic education, technological education.

Evoluția conceptelor de educație formală și non-formală ale secolului XXI se află din ce în ce mai frecvent în centrul discursului educațional internațional. Complexitatea procesului de învățământ, multitudinea finalităților de pe care acesta le vizează, dar și diversitatea intereselor și nevoilor elevilor, necesită utilizarea unei game variate de activități instructiv-educative în vederea dezvoltării comprehensive a personalității. Curriculumul formal nu poate singur acoperi diversitatea necesităților umane.

În plan european, inițiativa promovării activității educative școlare și extrașcolare aparține Consiliului Europei prin Comitetul de Miniștri, care și-a concretizat demersurile în recomandările adresate în acest domeniu statelor UE. Cel mai relevant document, în acest sens, îl constituie Recomandarea din 30 aprilie 2003, care menționează direcțiile de acțiune referitoare la recunoașterea statutului echivalent al activității educative școlare și extrașcolare cu cel al educației formale din perspectiva contribuției egale la dezvoltarea personalității copilului și a integrării lui sociale [5].

Complexitatea finalităților educaționale impune îmbinarea activităților curriculare cu cele extracurriculare. Aceste finalități, în plan autohton, sunt urmărite prin *Profilul absolventului*

instituției școlare, care rezultă din *Idealul educațional*, specificat în art. 6 al Codului Educației al Republicii Moldova (2014) [apud 1].

Ca o necesitate actuală apare îmbinarea activităților curriculare cu cele extracurriculare, ca acțiune de intervenție complementară eficientă. Александрова М., Степанова Е. precizează că educația curriculară realizată prin procesul de învățământ este foarte importantă, dar ea nu epuizează sfera influențelor formative exercitate asupra copilului. Rămâne timpului liber al copilului, un cadru larg, în care viața capătă alte aspecte decât cele din procesul de învățare școlară. În acest cadru, numeroși alți factori acționează, pozitiv sau negativ, asupra dezvoltării elevilor [6].

Educația extracurriculară și extrașcolară, după o clasificare UNESCO, reprezintă educația dinafara procesului de învățământ, apare sub două aspecte principale: educația informală – reprezintă influența incidentală a mediului social transmisă prin situațiile vieții de zi cu zi și educația nonformală, care se realizează fie în sistemul de învățământ, fie în cadrul unor organizații cu caracter educativ [apud 6]. Or, activitățile extracurriculare reprezintă activitățile din timpul liber al elevului, iar în bugetul general de timp școlar, timpul liber este perioada ce-i rămâne elevului după îndeplinirea activităților curriculare obligatorii prevăzute de orar.

În acest context, activitățile extracurriculare desfășurate în timpul liber al elevului, după A. Berușcă, L. Damșa, R. Niculescu, L. Granaci, trebuie să corespundă intereselor, aptitudinilor și înclinațiilor elevilor; să fie îndrumate în mod competent de cadre didactice. Deoarece, ele oferă prilejul de îmbogățire a experienței elevului cu aspecte sociale, de participare la realizarea propriei instruirii și educații [apud 7].

Astfel, în contextul reorganizării sistemului global de învățământ a apărut și conceptul de activitate extracurriculară, care se orientează, pe plan formativ, pe valorificarea necesității educației permanente, sau de învățare pe parcursul întregii vieți (life-long learning). Educația de tip extracurricular nu vine să schimbe un sistem de valori, să contravină educației de tip curricular, ci o completează, făcând-o pentru educabili mai atractivă și mai eficientă [6].

Situația din practica educațională denotă faptul că activitățile extracurriculare aferente disciplinelor Educație plastică și Educație tehnologică din ciclul primar au un rol deosebit de important în formarea elevilor ca persoane libere, active și creative. În cadrul acestor activități, elevii, în primul rând, se ocupă cu activități preferate, ce le provoacă stare de bine și plăcere. Ei se documentează din surse informaționale diverse despre noi tehnici plastice, tehnologii de prelucrare artistică a materialelor, se învață să investigheze, să sistematizeze informații / date, învață să învețe. Prin faptul că în asemenea activități elevii se supun de bună voie anumitor reguli, asumându-și responsabilități, ei se autodisciplinează, ating un nivel de dezvoltare a atitudinilor prosociale: *interacțiunea și relaționarea socială*; *comportamentul prosocial*. Prin acest tip de activități, cadrul didactic are posibilități deosebite să-și cunoască elevii, să le influențeze dezvoltarea, să-i dirijeze, să realizeze mai ușor și mai frumos obiectivul principal al școlii și al învățământului primar – pregătirea copilului pentru viață.

Activitățile extracurriculare aferente disciplinelor Educație plastică și Educație tehnologică sunt variate: serbări, excursii, concursuri, expoziții, serate tematice, vizionări, masa rotundă, victorina, conferințele etc. Aceste activități au un caracter de participare preponderent opțional / benevol și se realizează prin conexiuni inter- și transdisciplinare. Aceste activități se proiectează și se organizează în funcție de posibilitățile de realizare a legăturii cu procesul instructiv-educativ realizat la disciplinele școlare menționate într-o anumită clasă și reeșind din

competențele specifice ale disciplinelor respective, selectând cel mai adecvat loc de desfășurare: sala de clasă, atelierul școlar, sala de festivități, curtea școlii, muzeul, sala de expoziție etc.

Între desfășurarea activităților extracurriculare aferente disciplinelor Educație plastică și Educație tehnologică și lecțiile realizate formal există deosebiri din punctul de vedere al conținutului și al formelor de organizare:

1. Activitatea extracurriculară are un conținut deosebit de activitatea în cadrul lecțiilor. Desfășurarea lecțiilor și volumul cunoștințelor predate sunt determinate de curriculumul școlar, în timp ce conținutul și desfășurarea activităților extracurriculare au un conținut flexibil și foarte variat, cuprinzând cunoștințe adăugătoare din domeniul artei, științei, tehnicii, istoriei etc. Totuși, nici conținutul acestor activități nu se stabilește în mod întâmplător, ci pe baza anumitor principii.
2. Încadrarea elevilor în diferite activități extracurriculare se realizează pe baza liberei alegeri, dar și sub îndrumarea cadrelor didactice, care îi pot sugera fiecărui copil ce formă de activitate este mai potrivită pentru interesele și înclinațiile lui.
3. Durata activităților extracurriculare este variabilă. O lecție de educație plastică sau tehnologică are durata fixă de 45 de min., iar o activitate extracurriculară durează de la o jumătate de oră până la 2 ore, sau o zi, sau 2-3 zile, în cazul unei excursii în alt oraș, țară.
4. Aprecierea și evidența rezultatelor activității extracurriculare au forme specifice. Verificarea are un caracter practic, bazat pe aprecieri interactive, în baza unor criterii ce reies din obiectivele activității.
5. Activitatea extracurriculară este propice pentru manifestarea spiritului de independență și a inițiativei elevilor.
6. Altă particularitate a activității extracurriculare o constituie legătura ei cu practica/ viața. Aplicarea cunoștințelor în cadrul activităților extracurriculare are și valoarea unui exercițiu de dezvoltare a aptitudinilor elevilor.

Factorii care pot condiționa și influența eficiența proiectării și implementării activităților extracurriculare aferente disciplinelor Educație plastică și Educație tehnologică în școala primară se referă la resursele: umane, financiare, materiale și motivația elevilor pentru participare.

- **Resursele umane** vizează persoanele implicate în coordonare și implementare. Este valoros de a lua în calcul pregătirea acestora în realizarea activităților extracurriculare, experiența și expertiza, precum și motivația pentru a realiza astfel de activități.
- **Resursele financiare** vizează costuri necesare implementării.
- **Resursele materiale** constituie mijloacele necesare pentru punerea în practică a conținutului activităților extracurriculare și pentru atingerea finalităților preconizate. Acestea pot condiționa implementarea cu succes a activităților extracurriculare.
- **Motivația elevilor** pentru participare este foarte importantă și trebuie luată în calcul, în procesul pregătirii, de către cadrul didactic care organizează activitatea respectivă, deoarece lipsa mobilizării și dorinței pentru a participa la o anumită activitate conduce la eșecul acesteia.

Luând în considerație existența și asigurarea resurselor, managementul activităților extracurriculare presupune demersuri didactice caracterizate prin flexibilitate metodică. Caracterul orientativ se păstrează chiar și în cazul existenței unor metodologii și ghiduri de realizare a acestor tipuri de activități.

Autorii D. Andronache, V. Moldoan, M. Bocoș [4] atenționează asupra anumitor cerințe pedagogice principale, cu caracter general, a căror respectare ar spori eficiența educațională a activităților extracurriculare: precizarea scopurilor activităților extracurriculare și corelarea acestora cu cele curriculare, cunoașterea așteptărilor educaționale, proiectarea și organizarea acestor activități în dependență de nevoile și așteptările educaționale și interesele copiilor, respectarea particularităților de vârstă și individuale ale elevilor, încurajarea activităților de fairplay al elevilor, planificarea activităților extracurriculare în corespondență cu lecțiile formale, în scopul evitării paralelezmului, dublărilor, supraîncărcării informaționale [4, p. 251].

În proiectarea activităților extracurriculare poate fi urmărit următorul algoritm:

1. **Selectarea finalităților** – scopurilor și obiectivelor ce se doresc a fi atinse prin implementarea activităților extracurriculare.
2. **Alegerea experiențelor extracurriculare** necesare atingerii finalităților educaționale, proiectate în prealabil, conform caracteristicilor situației și contextului educațional și ale particularităților de vârstă și individuale ale elevilor.
3. **Alegerea conținuturilor**, prin intermediul cărora este propusă experiența de învățare, conform unor criterii de selecție, centrate pe nevoile și interesele elevilor.
4. **Organizarea și integrarea experiențelor și conținuturilor în activități specifice** cu caracter extracurricular, stabilirea caracteristicilor acestor activități prin consens cu elevi și cu părinții acestora.
5. **Evaluarea eficienței** tuturor aspectelor, etapelor menționate anterior, ca necesitate pentru optimizarea activităților extracurriculare [ibid., p. 255].

O posibilă structură de proiect de activitate extracurriculară, flexibilă, ce permite adaptări în funcție de specificul activității și tipul acesteia, poate fi următoarea:

Structura proiectului de activitate extracurriculară

Titlu / temă / denumire:

Manager de proiect / Profesor coordonator:

Profesori colaboratori (dacă este cazul):

Colaboratori externi: instituții, casa de cultură, companii de transport, reprezentanți ai comunității locale, sponsori, O.N.G.-uri etc. (dacă este cazul) și descrierea rolului acestora:

Motivația / argumentul proiectului:

Grupul țintă și caracteristicile acestuia:

Scopul și obiectivele proiectului:

Planul de acțiune (Activitățile):

Resurse necesare

Materiale:

Financiare:

Monitorizarea și gestionarea riscurilor posibile:

Evaluarea eficienței activității:

Reușita activităților extracurriculare rezidă mult și din strategiile de implementare ale acestora. Strategiile de implementare a activităților extracurriculare sunt foarte variate și specifice. Acestea sunt reprezentate: de variate forme de organizare a activităților, de metodele și procedeele aplicate, cât și de mijloacele și resursele necesare.

Procesul de selectare a metodelor de implementare a activitatilor extracurriculare pentru un grup / clasă de elevi ar trebui bazat, întâi de toate, pe interesele, necesitățile și preferințele grupului ținta, și, nu în ultim moment, pe obiectivele și scopul educațional.

Implimentarea unui proiect de activitate extracurriculară eficient ar trebui să includă, pe cât posibil, strategii didactice care:

- sa îl ajute pe cel care învata;
- să îl asigure pe cel care învata cu oportunități empirice (de a experimenta fizic);
- sa îl asigure pe cel care învață să întegreze noua informație în cunostințele și abilitățile deja existente.

Propunem o gamă de metode și tehnologii didactice pentru implementarea activităților extracurriculare aferente disciplinelor Educație plastică și Educație tehnologică în școala primară:

Metode empirice: video interactiv, demonstrarea tehnicii/ algoritmului, demonstrarea rezultatului, atelier, joc, jocuri de rol, studiu de caz, colaborare.

Metode integrative: conferinta, seminar, discutii la masa rotunda, întâlnire, simpozion, colocviu, dialog, grup de discutii, brainstorming, echipa de ascultare, interviu, teleconferința, conversatie la telefon, rețea de calculatoare, conferința prin satelit, vizite personale, vizite la birou.

Metode de consolidare: dosar de prezentare, agendă, pliant sau fluturaș, broșură, articol într-o revistă, afiș, carte, mesaj fax, program de calculator, newsletter, scrisoare, kit pentru studierea la domiciliu.

Alte metode: televiziunea publică, televiziunea prin cablu, radio, ziar, film, prezentare tip slide-show, fotografie, tabela de afisaj, spectacol, târg, expoziție, prelegere, discurs, benzi desenate, suveniruri.

Aceste categorii ilustrează metodele de transmitere a unei experiențe, formare de competențe, care sunt aplicabile într-o varietate mare de activități educaționale, sau care sunt limitate la situații speciale și pot fi folosite cu cel mai mare efect într-un program de educație extracurricular aferent disciplinelor Educație plastică și Educație tehnologică în școala primară. Desi, în cele mai multe cazuri va fi nevoie de o îmbinare armonioasă a mai multe metode, strategii pentru a atinge un anumit rezultat.

Un exemplu de aplicare a variate metode poate fi următorul: în cadrul unei activități extracurriculare *Serată tematică* s-ar putea deschide cu un simpozion în care câteva persoane specialiste să aducă informații în câteva prezentări scurte, consecutive. Apoi, daca există suficient timp, aceste persoane ar putea discuta și explica informația prezentată. O altă variantă alternativă ar fi să se realizeze un forum în cadrul căruia să se asigure o sesiune de discuții libere, ca o concluzie a simpozionului. Această sesiune de discuții trebuie să asigure participanților să își exprime opiniile sau să pună întrebări specialiștilor sau unul altuia.

Alte metode de implimentare, ce pot fi utilizate pentru răspândirea informației ajutătoare sau a informației de concretizare, pentru asigurarea mai bună a procesului de documentare ar putea fi: un dosar cu o scurtă prezentare sau alte publicații (flayer, bucle, etc.), analize de date și rezultate ar putea fi asigurate prin scheme, grafice, tabele. Astfel, o planificare adecvată realizată cu creativitate se valorifică prin selectarea strategiilor didactice adecvate axate pe formarea competențelor și asigură un model sistematic pentru a produce oportunități de educație eficiente pentru grupul țintă.

La implementarea unui program de educație extracurriculară trebuie luați în considerare câțiva factori:

- grupul țintă;
- obiectivele educaționale;
- tipul și conținutul mesajului ce trebuie transmis;
- specificul metodei de transmitere a informației;
- utilitatea metodei pentru ilustrarea informației.

În cele din urmă, cadrul didactic ar trebui să selecteze acele strategii educaționale care ar fi cele mai bune și cele mai logice pentru a atinge scopurile activității extracurriculare, pentru un anumit grup țintă, făcând ajustările potrivite după necesitate.

Managementul reușit al activităților extracurriculare presupune participarea și colaborarea tuturor factorilor implicați. Cadrul didactic pentru clasele primare, ca manager al activităților extracurriculare, este cel care asigură eficiența desfășurării acestui tip de activități, prin gestionarea dinamică și asumarea unor roluri și responsabilități.

Din considerentul dat, cadrele didactice [8, p. 6, 7, 9] și cadrele de conducere [9, p. 6] din învățământul general autohton sunt obligate să dispună de competențe de concepere, organizare, proiectare și realizare a activităților extracurriculare.

În acest sens, profesorul pentru clasele primare poate asuma rolurile de:

- proiectant și organizator al activităților extracurriculare;
- coordonator și monitor al activităților extracurriculare;
- evaluator al eficienței activităților extracurriculare [4, p. 256].

Rolul cadrului didactic de *proiectant și organizator* al activităților extracurriculare poate viza aspecte, precum:

- repartizarea temporală a activităților extracurriculare de-a lungul semestrului sau anului școlar, prin realizarea planificării calendaristice a acestora;
- realizarea avizării activităților extracurriculare de către conducerea școlii și de către Direcțiile de Învățământ;
- obținerea acordului părinților, elevilor pentru participarea acestora la activitățile extracurriculare, în cazul celor desfășurate în afara școlii;
- identificarea celor mai bune modalități de comunicare cu toți factorii implicați în desfășurarea activităților extracurriculare, eventual prin organizarea unor ședințe de analiză și de luare a unor decizii operaționale [ibid., p. 256].

Rolul de *coordonator și monitor* al activităților extracurriculare, de asemenea presupune pentru cadrul didactic atribuții, precum:

- stabilirea sarcinilor și responsabilităților elevilor;
- stabilirea responsabilităților colaboratorilor implicați;
- gestionarea resurselor materiale, financiare și temporale;
- gestionarea conflictelor eventuale;
- identificarea și gestionarea, alături de profesorii colaboratori, a măsurilor necesare pentru evitarea riscurilor privind siguranța fizică a elevilor implicați [ibid., p. 256].

Rolul de evaluator al eficienței activităților extracurriculare. Rolul cadrului didactic privind evaluarea eficienței activităților extracurriculare rămâne unul important din perspectiva obținerii feedback-ului. Ținând cont de faptul că evaluarea activităților extracurriculare nu poate fi comparată sau raportată în totalitate la evaluarea desfășurată în

context curricular, deoarece, în această situație, dată fiind flexibilitatea specifică, nu poate fi luată în calcul o metodologie riguroasă. Cu toate acestea, în scopul optimizărilor viitoare, evaluarea activităților extracurriculare va fi una indirectă și obținută prin observarea directă a comportamentului și aprecierii calitative a comportamentului manifestat.

Rolul de evaluator al eficienței activităților extracurriculare, într-o abordare de sinteză, poate viza următoarele aspecte:

- valorificarea unei evaluări formative și formatoare;
- identificarea de metode de evaluare adecvate activității extracurriculare (de exemplu, metode de evaluare interactivă);
- autoevaluarea activității proiectate, coordonate și implementate;
- încurajarea autoevaluării elevilor prin modalități specifice vârstei;
- identificarea aspectelor pozitive, de reușită, ale activității extracurriculare, pentru a le menține, și a celor negative, de nereușită, pentru a le evita sau gestiona în activitățile viitoare;
- aprecierea și recompensarea elevilor pentru implicarea în sarcini de învățare, pentru respectarea regulilor activității etc.
- raportarea modului de desfășurare și a rezultatelor obținute către direcția școlii.

Demersul formativ de evaluare a elevilor din perspectiva activităților extracurriculare nu consideră nereușitele drept eșecuri sau manifestări ale interesului/ dezinteresului, ci momente problematice.

În cadrul activităților extracurriculare, evaluarea formativă se poate transforma, în orice moment, în evaluare formatoare. Copilul poate deveni din evaluat, evaluator al propriilor performanțe, putând astfel autoregla neajunsurile lacunare.

Cadrul didactic are, prin acest tip de activități, posibilități deosebite să-și cunoască elevii, să-i dirijeze, să le influențeze dezvoltarea, să realizeze mai ușor și mai frumos obiectivul principal al școlii și al învățământului primar – pregătirea copilului pentru viață.

BIBLIOGRAFIE

1. *Curriculum Național pentru învățământul primar*. Chișinău: Lyceum, 2018.
2. *Ghid de implementare a curriculumului pentru învățământul primar*. Chișinău: Lyceum, 2018.
3. GRANACI, L. *Sărbători. Obiceiuri, tradiții. Activități extracurriculare. Ghid pentru cadrele didactice*. Chișinău: Ed. Epigraf, 2006.
4. RĂDUȚ-TACIU, R.; BOCOȘ, M. *Tratat de Management educațional pentru învățământul primar și preșcolar*.
5. <http://www.creeaza.com/didactica/didactica-pedagogie/STRATEGIA-DEZVOLTARII-ACTIVITA354.php>
6. <https://ru.scribd.com/document/356524653/1-Pedagogia-Activitatilor-Extracurriculare>
7. <http://dir.upsc.md:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/58/Saranciu-Gordea%2c%20Liliana%20-%20Dirigentie.%20Suport%20de%20curs.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
8. https://mecc.gov.md/sites/default/files/standarde_de_competenta_profesionala_ale_cadrelor_didactice_din_invatamantul_general.pdf
9. https://mecc.gov.md/sites/default/files/standarde_de_competenta_profesionala_ale_cadrelor_de_conducere_din_invatamantul_general.pdf
10. http://iabvtgv.blogspot.com/2011/12/calitatea-activitatilor-extrascolare_25.html